

Vier jaar Verantwoord Schoon

Evaluatie van Verantwoord Schoon; programma voor aanpak van drugsoverlast in Rotterdamse deelgemeenten

R. Spijkerman

S. Biesma

G. Meijer

A. van der Poel

R. van den Eijnden

B. Bieleman

SAMENVATTING

Verantwoord Schoon is een overkoepelend programma dat zich richt op het ontwikkelen van aanvullende oplossingen voor de drugsproblematiek in Rotterdamse deelgemeenten. Het primaire doel is de drugsoverlast te verminderen en tegelijkertijd de gezondheidssituatie van dak- en thuisloze drugsgebruikers te verbeteren. De opzet is om voor tweehonderd dak- en thuisloze verslaafden individuele en groepsgewijze woonprojecten met begeleiding op te zetten. Verder worden drie kleinschalige gebruiksruidten georganiseerd voor nog eens honderd personen die (nog) geen huisvesting hebben. Tenslotte worden de mogelijkheden verkend voor interventies op de aanbodzijde van de drugsmarkt. Het plan is om deze drie interventies in heel Rotterdam te implementeren. In eerste instantie is echter prioriteit gegeven aan de deelgemeenten waar de drugsgerelateerde overlast het grootst is: Delfshaven, Charlois, Feijenoord, Hoogvliet en Noord. Een belangrijk uitgangspunt van Verantwoord Schoon is de spreiding van drugsgebruikers en drugsgebruik over de stad. Bovendien wordt het belang van draagvlak onder de bevolking benadrukt.

Veel instanties en personen zijn gedurende een lange periode (1998-2001) betrokken geweest bij Verantwoord Schoon. Duidelijk is dat het geen op zichzelf staand project is met een eenvoudige implementatie en uitvoering. De precieze invulling en omvang van Verantwoord Schoon is gaandeweg bijgesteld en aangepast. Voor het evaluatieonderzoek geldt in meer of mindere mate hetzelfde. De evaluatie, uitgevoerd door INTRAVAL en het IVO, beantwoordt de volgende vragen:

1. Op welke wijze wordt Verantwoord Schoon in de twee onderzoeksgebieden (Tarwewijk/Bloemhof en Bospolder-Tussendijken) geïmplementeerd?
2. Wat zijn de ervaringen van de betrokken uitvoerders, buurtbewoners en drugsgebruikers in de twee onderzoeksgebieden met Verantwoord Schoon?

Opzet

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden zijn tussen mei 1999 en november 2001 in totaal 49 interviews bij 38 sleutelinformanten afgenomen, zijn vergaderingen en bijeenkomsten bijgewoond, en is regelmatig gesproken met de projectvoorbereider van Verantwoord Schoon. Ook zijn

geschreven bronnen (kranten, jaarverslagen, beleidsstukken) geraadpleegd. Om de ervaringen van de bewoners vast te stellen zijn, door middel van steekproeven, 200 tot 300 bewoners telefonisch meerdere keren geënquêteerd. Daarnaast zijn dak- en thuisloze harddrugsgebruikers meerdere keren opgezocht (per meetmoment ongeveer 30), waarna met hen face-to-face gesprekken hebben plaatsgevonden.

Resultaten

Het geplande aantal individuele woningen voor dak- en thuisloze drugsverslaafden in de deelgemeenten wordt in november 2001 gehaald. Eén van deze woningen ligt in één van de onderzoeksgebieden. Verder worden in beide onderzoeksgebieden twee groepsgebouwen woonvoorzieningen gestart. Na verloop van tijd is gebleken dat er bij verschillende partijen (corporaties, buurtbewoners, maar ook drugsgebruikers zelf) minder animo voor groepsgebouwen ontstaat. Er is vervolgens vooral ingezet op individuele woonvormen.

De doelstelling om vier gebruikruimten voor heel Rotterdam (niet alleen voor de onderzoeksgebieden) op te zetten is behaald: het Dok (Delfshaven), Moerkerkestraat en de Hille (beide Zuid) en de Vijver (Noord) hebben ieder tussen de 20 en 30 bezoekers met een toegangspas. Wel is de oorspronkelijke tijdsplanning overschreden, omdat het creëren van draagvlak meer tijd en energie heeft gekost dan vooraf is ingeschat.

De interventies op de aanbodzijde van de drugsmarkt is het minst ontwikkelde onderdeel van Verantwoord Schoon. Om de discussie te voeden zijn studiemiddagen georganiseerd en is er onderzoek gedaan naar onder andere de bedrijfsvoering van dealers. Verder zijn er weinig concrete en openbare activiteiten ondernomen, mede door het illegale karakter van de handel in drugs en de voorzichtigheid waarmee discussies omtrent dit onderwerp worden gevoerd.

Bewoners en dak- en thuisloze drugsgebruikers

Over het algemeen zijn de geënquêteerde bewoners in de twee wijken positief over de maatregelen die in het kader van Verantwoord Schoon worden genomen. Wel zijn er verschillen tussen de twee wijken. Zo lijkt de drugsoverlast in Bospolder-Tussendijken te zijn afgenomen, terwijl er enige toename is te zien in Tarwewijk/Bloemhof. De geïnterviewde dak- en thuisloze drugsgebruikers lijken na verloop van tijd minder enthousiast. Overigens wordt de harde kern van de doelgroep nog niet voldoende bereikt door de maatregelen van Verantwoord Schoon.

Draagvlak

Draagvlak onder de bevolking is een belangrijk uitgangspunt van Verantwoord Schoon. In veel gevallen is draagvlak zonder meer noodzakelijk geweest om een voorziening op te zetten. Op verschillende wijzen waren (en zijn) bewoners(organisaties) betrokken bij voorzieningen voor dak- en thuisloze drugsgebruikers: eigen initiatieven uitdenken, opzetten, meedenken enzovoorts. Wel moet hierbij bedacht worden of de inbreng van enkele actieve bewoners gelijk staat aan 'breed draagvlak'. Verder is het voor het draagvlak van belang dat een belofte van overlastvermindering ook daadwerkelijk op niet al te lange termijn gerealiseerd wordt.

Spreiding

Verantwoord Schoon kent een zekere interne tegenstrijdigheid waar het gaat om spreiding van drugsgebruikers en drugsgebruik over de stad. Deze spreiding wordt niet gerealiseerd wanneer dak- en thuisloze gebruikers alleen opgevangen worden in dat deel van de stad waar ze reeds verblijven. In deelgemeenten waar de drugsproblematiek het grootst is, worden dan de meeste voorzieningen gecreëerd, terwijl overige deelgemeenten achter blijven.

Tenslotte

Verantwoord Schoon is – wat huisvesting en gebruiksruimten betreft – een geslaagd programma. Om de doelstellingen te behalen zijn in de afgelopen jaren veel samenwerkingsverbanden aangegaan en bekrachtigd. Er is een groot aantal initiatieven ontplooid en uitgevoerd, waarvan sommige het niet hebben gehaald. Vastgesteld kan worden dat instanties en personen veelal één of twee stappen achter liggen op hetgeen er in de praktijk gebeurt. Waar veel partijen betrokken zijn en samenwerken is het belangrijk om taken en verantwoordelijkheden goed te definiëren en uit te dragen.

Door verschillende sleutelinformanten wordt aangegeven dat huisvesting en gebruiksruimten goede maatregelen zijn, maar dat zonder een verdere uitwerking van 'interventies op de aanbodzijde van de drugsmarkt' de overlast slechts beperkt kan worden verminderd. De drie interventies van Verantwoord Schoon zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Er zou dan ook meer initiatief moeten worden getoond om de interventies op de aanbodzijde verder te ontwikkelen.